

והעיר בזה הגאון ר' יצחק דוד אלטר שליט"א:

הנה בספר דף על הדף בסוכה שם הביא שהקשו האחרונים על הרמב"ם והריטב"א ממה שאמר ר"א במתניתין הואיל ואין הגשמים וכו' למה הוא מזכיר, ואי נימא דרק בכניסת החג הוי סימן קללה א"כ שפיר במוסף דיו"ט ראשון יכול להזכיר גשם, וע"ש מה שתי, ולענ"ג י"ל דכיון דר' אליעזר ס"ל בסוכה דאין יוצאין מסוכה לסוכה וכל מי שיצא ביטל מצוותה של ראשונה, ולפי"ז כתב בספר הערות להגרי"ש אלישיב שליט"א דכל שירדו גשמים וירד לביתו שוב הופקע אותו חג ממצות סוכה לשיטת ר"א, ולפיכך ר"א לשיטתו י"ל דשפיר טען א"כ גם באמצע החג הוי סימן קללה דהא עי"ז יתבטל למפרע מקיום מצות סוכה, משא"כ לדידן רק בכניסת החג הוי סימן קללה,

אלא שבעצם חידוש ספר הערות הנ"ל יש לפקפק, דאולי כשהופקע ע"י אונס שנפטר ל"ש בזה שביטל מצות סוכה וכמו גר שנתגייר באמצע סוכות (ומה שדייק בספר הנ"ל אמאי לא נקיט הש"ס ירדו גשמים דהוי רבותא טפי מגר שנתגייר י"ל בזה דבגמ' איירי שבונה סוכה בחוה"מ, זאת ועוד אחרת דאולי רק מיוצא מסוכה לסוכה הוי חסרון בסוכה של שבעה משא"כ במי ששכח פעם אחת ואכל בביתו לא הופקע שם דירה של שבעה).

★★

במשנה: האחרון מזכיר וכו'.

כתב הגאון רבי יעקב שור זצ"ל (בקובץ כרם שלמה שנה ט"ו קו' ג' ע' כה): האחרון - פי' המתפלל מוסף, שהיו נוהגין שאחד הי' מתפלל שחרית, ואחד מוספין. ובמשנה בר"ה (דף ל"ב ע"ב) נקיט בכהאי גווני, השני מתקיע, ור' יהודה כאן נקיט האחרון, דגם על שני יתכן לשון אחרון, כדכתיב (דברים כ"ד) ושנאה האיש האחרון, או כי ימות האיש האחרון, ועיין ג"כ בספר הזהר פ' משפטים, שהביא רא"י מזה על מקרא דכתיב גדול יהי כבוד הבית האחרון, דגם השני קורא אחרון.

וקשיא בש"ס גיטין (דף כ"ט ע"ב) דקאמר דפשיטא ל"י דשליח שני משוי שליח שלישי, מדתנן שם דשליח ראשון עושה שליח בב"ד, ואומר בפ"נ, ואין שליח אחרון

צריך שיאמר בפ"נ, ומדלא תנן השליח השני, ש"מ שכבר הי' שליח אמצעי ע"ש, והרי כאן מבואר דגם השני קורא אחרון.

שוב מצאתי בתוספות יו"ט (פ"ז דדמאי מ"ג) שכתב ג"כ להביא רא"י דשייך אחרון גם על השני, מקרא דכתיב ואת לאה וילדיה אחרונים, וכן ושמעו לקול האות האחרון, ומזה תשובה לשואל על מה דכתיב גדול יהי כבוד הבית האחרון, ועי"ש שהרגיש לתרץ האי דש"ס גיטין, דהתם הוכיחו כן מדנקיט בלשון דאיכא למיטעי ע"ש.

וזכיתי ומצאתי ככל דברי התויו"ט בשו"ת הרשב"א חלק רביעי סימן קפ"ז, ע"ש שאחד מהגוים בזמנו טען דמהקרא דכתיב גדול יהי כבוד הבית האחרון, נשמע דלא יהי עוד בית שלישי, והוא השיב מכל הנ"ל להוכיח דשייך אחרון גם על שני, ואף דיש אחריו שלישי ע"ש. ועיין בזהר פ' פנחס דשם הביא דגוי אחד שאל שאלה זו לר"ע ולר"ש ע"ש, ולפי המבואר בשו"ת הרשב"א הנ"ל היא שאלות הגוי שהיו בימיו בספרד.

★★

צ"ן בזה הגאון ר' יצחק דוד אלטר שליט"א:

וכבר המליצו ע"ז באחרונים "והי' הדם לאות על הבתים" שמקרא דכתיב בדם, "האות האחרון" על אף שהי' אות אח"כ, הוי רא"י על הבתים בתי המקדש דאע"ג דכתיב ה"בית האחרון", יהי' עוד בית שלישי בב"א.

★★

במשנה: הראשון אינו מזכיר וכו'.

בפידו"מ לרמב"ם כתב דר"ל שאינו זוכר גשם, אבל אומר מוריד הטל, וביו"ט ראשון של פסח, הראשון מזכיר, פי' מוריד הגשם, והאחרון אינו זוכר גשם, אלא אומר מוריד הטל, ע"כ.

וכתב הגאון ר' יעקב שור זצ"ל (שם לעיל): ומפרש כן לפי מנהגו מנהג ספרד, אבל לשון המשנה באמת מוכרח פירושו שנהגו כמנהג אשכנז, דאין מזכירין טל כלל, דאל"כ איך קתני סתם, האחרון מזכיר הראשון אינו מזכיר, וכן בסיפא, והלא באמת שניהם מזכירין, אלא שזה זוכר גשם, וזה זוכר טל, ועוד מדוע משני הלשון בסיפא, ביו"ט ראשון של פסח,